

چالش های حقوق در

مسئولیت های مدرسه داخل و بیرون مدرسه

و در هر دو مورد به ورشکستگی بین المللی

تألیف:

دکتر مہراب داراب پور

با همکاری نویسندگان و پژوهشگران

دکتر علی رضا عالی پناه

دکتر رؤیا زارع نعمتی دکتر محمد رضا داراب پور

محمد داراب پور سید سلطان احمد آباد

داکتر حقوق دانشگاه شهید بهشتی

به اهتمام محمد داراب پور

پژوهشگر دکترای حقوق بین الملل

سرشناسه	داراب پور، مهراب، ۱۳۳۸ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام. Iran. Laws, ect.
عنوان و نام پدیدآور	چالش های حقوقی در مسئولیت های مدنی داخلی و بین المللی و راهکارهای توسل به ورشکستگی بین المللی / تألیف مهراب داراب پور، با همکاری علیرضا عالی پناه - [و دیگران]؛ به اهتمام محمد داراب پور
مشخصات نشر	تهران خرسندی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۲۵۸ ص.
شابک	978-600-114-741-8
وضعیت فهرست نویسی: قیفا	
یادداشت	با همکاری علیرضا عالی پناه، رویا زارع نعمتی، محمدرضا داراب پور، محمد داراب پور، سعید سلطانی احمدآباد
یادداشت	کتابنامه
موضوع	خسارت - - ایران Iran - - Damages
موضوع	خسارت معنوی - - قوانین و مقررات - - ایران
موضوع	Damages, Intellectual - - Law and Legislation - - Iran*
موضوع	مسئولیت ناشی از خسارت های هسته ای - - ایران
موضوع	Liability for nuclear damages - - Iran
موضوع	مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی - - ایران
موضوع	Liability for environmental damages - - Iran
شناسه ابروده	ای. پناه، علیرضا، ۱۳۶۱ -
شناسه افزودن	داراب پور، محمد، ۱۳۶۲ -، گردآورنده
رده بندی کنگره	۳۴۰ / ۵۵۱ / ۲۳۴ KMH
رده بندی دیویی	۳۴۰ / ۵۵۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۶۵ ۸۱۰

انتشارات خرسندی

خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان لبافی نژاد، سیده خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴، واحد ۲

تلفن ۵-۳۴-۶۶۹۷۱۰۳۴-۵ - ۴-۶۶۴۹۰۶۱۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق، سوم سبزه سی: تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت) پلاک ۹۱، سن: ۶۶۹۵۰۷۵۰ - ۶۶۷۵۵۹۱۰

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، نانکده: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۷۵۵۹۱۰

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: khorsandypub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.khorsandypub.com

چالش های حقوقی در

مسئولیت های مدنی داخلی و بین المللی

و راهکارهای توسل به ورشکستگی بین المللی

تألیف: مهراب داراب پور

با همکاری: علیرضا عالی پناه، رویا زارعی نعمتی، محمدرضا داراب پور،

محمد داراب پور، سعید سلطانی احمدآباد

ویراستار حقوقی: آسیه بانو داراب پور

چاپ اول: ۱۳۹۶ - تیراژ: ۵۰۰ جلد - قیمت: ۳۸۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-741-8

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۷۴۱-۸

مقدمه..... ۱

فصل اول: فلسفه حقوقی و ماهیت خسارت تنبیهی..... ۹

مبحث اول: جایگاه خسارت تنبیهی در سیستم‌های مختلف حقوقی..... ۱۵

مبحث دوم: ورود خسارت تنبیهی در حقوق ایران و جایگاه آن..... ۲۶

ثمرات و راجع حاصله از تحقیقات این فصل..... ۴۰

فصل دوم: اهداف دولت‌ها در پیشگیری و جبران خسارت ناشی از حوادث اتمی..... ۴۳

مبحث اول: مؤلفات بین‌المللی دولت‌ها و انواع آن در رابطه با حوادث اتمی..... ۴۶

مبحث دوم: بررسی مسئولیت دولت‌ها در زمینه پیشگیری از حوادث اتمی..... ۵۰

مبحث سوم: جبران خسارت حوادث اتمی بر اساس طرح‌های تدوین شده از سوی کمیسیون حقوق

بین‌المللی سازمان ملل متحد..... ۶۹

ثمرات حاصله از تحقیقات فصل حاضر..... ۸۲

فصل سوم: جایگاه مسئولیت مدنی بین‌المللی دولت‌ها در پروتکل ایمنی زیستی کارتاژینا

در خصوص مسئولیت و جبران خسارت..... ۸۷

مبحث اول: مبانی مسئولیت زیستی و مخاطرات آن..... ۸۹

مبحث دوم: قلمرو مسئولیت مدنی و مشکلات تفسیری آن..... ۱۰۶

مبحث سوم: انتظارات برای پروتکل آینده با توجه به ثمرات حاصله بر این اساس..... ۱۱۹

مبحث چهارم: پروتکل تکمیلی ناگویا-کوآلایمپور راجع به مسئولیت و جبران خسارت مرتبط با

پروتکل ایمنی زیستی کارتاژینا..... ۱۲۱

خلاصه و ثمره‌ی مبحث چهارم این فصل..... ۱۲۷

فصل چهارم: مسئولیت مدنی ناشی از خسارات املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۳۱

مبحث اول: مفاهیم کلی مرتبط با خسارات (متصرف، مالک، سازه و تقصیر)..... ۱۳۲

مبحث دوم: مسئولیت مدنی متصرفین املاک و ساختمان‌ها..... ۱۳۷

مبحث سوم: مسئولیت مدنی مالک املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۵۶

مبحث چهارم: مسئولیت مدنی سازندگان سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۶۹

نتیجه و ثمرات مباحث بررسی شده در فصل حاضر..... ۱۸۸

فصل پنجم: تکامل روش‌های فنی و حقوقی جبران خسارت‌های داخلی و بین‌المللی ناشی از آلودگی‌های مکان‌های معدنی ۱۹۱

- مبحث اول: ضرورت پیدا کردن روش‌های جدید برای حل مسائل مسؤولیت مدنی راجع به معادن ۱۹۵
- مبحث دوم: ضررهای ناشی از استخراج مواد از معدن ۱۹۷
- مبحث سوم: مبانی مسؤولیت و رابطه‌ی سبب ۱۹۹
- مبحث چهارم: دشواری اثبات و عدم پیگیری مردم ۲۰۴
- مبحث پنجم: عوامل رافع مسؤولیت ۲۰۵
- مبحث ششم: سبب‌های خسارات زیست‌محیطی ۲۰۷
- مبحث هفتم: تعهدات فراتر از جبران خسارت ۲۰۹
- مبحث هشتم: روش‌های نوین در مسؤولیت مدنی بین‌المللی ۲۱۳
- نتیجه و ثمرات حاصله از تحقیقات فصل حاضر: ۲۱۶

فصل ششم: اولویت (ضع قوانین و مقررات پیشگیرانه بر الزام عامل زیان به جبران

- خسارات ناشی از آلودگی‌های مکان‌های معدنی (در مسؤولیت مدنی داخلی و بین‌المللی) ۲۱۹
- مبحث اول: شیوه‌های مختلف حقوقی مقابله با زیان‌های وارده در مکان‌های معدنی ۲۲۱
- مبحث دوم: اصول همگام با پیشگیری ۲۲۲
- مبحث سوم: امکان سنجی جایگاه معدن، صنایع معدنی، رعایت اصول زیست‌محیطی ۲۲۷
- مبحث چهارم: ضررهای ناشی از استخراج مواد از معدن ۲۳۱
- مبحث پنجم: راه‌حل‌های فراحقوقی مقابله با ضررها یا کاهش آن ۲۳۵
- نتایج و ثمرات حاصله از تحقیقات فصل حاضر: ۲۴۳

فصل هفتم: اثرات گسترده تعلیم و تعلّم در حفظ حیات انسانی ۲۴۵

- مبحث اول: افق برخی دیدگاه‌ها برای سلب حق حیات مردم ۲۴۷
- مبحث دوم: پرداخت بهاء و عوض برای کسب هر منفعت ۲۴۸
- مبحث سوم: جهان‌گیر بودن دیدگاه‌های آزار دهنده و سلب حیات ۲۵۱
- مبحث چهارم: دیدگاه‌های کلی در خصوص مجازات و سلب حیات انسان‌ها در خاورمیانه ۲۵۸
- مبحث پنجم: هزینه‌سازی برای مقابله با قدرت‌مداران و چرخش قدرت قانونی ۲۷۱
- مبحث ششم: مشکلات ناشی از عدم چرخش قدرت قانونی ۲۷۲
- ثمرات و نتایج حاصله از تحقیقات فصل حاضر: ۲۷۳

فصل هشتم: مسؤولیت بین المللی مدنی سوء مدیریت‌ها.....	۲۷۷
مبحث اول: مسلم بودن ورود ضرر در مدیریت‌های سوء.....	۲۸۲
مبحث دوم: عدم فایده توکل به راه حل‌های سنتی برای جبران خسارات وارده.....	۲۹۱
مبحث سوم: راهکارهای مقابله با خسارات ناشی از مدیریت‌های سوء.....	۲۹۵
نمره و نتایج حاصل از تحقیقات این فصل.....	۲۹۷

فصل نهم: اجبار رسانه‌های همگانی به جبران خسارات، امری محال یا ضرورتی اجتناب

ناپدید؟.....	۲۹۹
مبحث اول: انواع رسانه‌های همگانی و مسؤولیت مدنی آن‌ها در سطح داخلی.....	۳۰۲
مبحث دوم: ضرورت توجه ویژه به رسانه‌ها به علت قابلیت اضرار نامحدود.....	۳۰۶
مبحث سوم: رسانه‌های همگانی خارجی و مسؤولیت مدنی آن‌ها.....	۳۱۱
نتیجه و نمره‌ی مطالب طرح شده..... فصل حاضر.....	۳۱۶

فصل دهم: ورشکستگی بین المللی.....

مبحث اول: فعالیت‌های بین المللی در زمینه مسئولیت مدنی شکل کردن قواعد حاکم بر مسائل عجز از پرداخت بین المللی.....	۳۲۶
مبحث دوم: صلاحیت در عجز از پرداخت بین المللی.....	۳۵۵
مبحث سوم: شناسایی و اجرای احکام یا تصمیمات خارجی.....	۳۵۸
مبحث چهارم: تعارض قوانین.....	۳۸۸
نمره و نتایج حاصل از تحقیقات فصل حاضر.....	۴۰۳

کتاب نامه: منابع و مآخذ (BIBLIOGRAPHY).....

نمایه واژه‌های حقوقی.....

فهرست اختصارات (ABBREVIATIONS).....

مقدمه ۱

فصل اول: فلسفه حقوقی و ماهیت خسارت تنبیهی ۹

مبحث اول: جایگاه خسارت تنبیهی در سیستم های مختلف حقوقی ۱۵

گفتار اول: خسارت تنبیهی و قابلیت بیمه کردن آن ۲۱

گفتار دوم: خسارت تنبیهی و قاعده مقابله با خسارت ۲۳

گفتار سوم: فقدان خسارت تنبیهی در روابط دولت ها ۲۵

مبحث دوم: ورود خسارت تنبیهی در حقوق ایران و جایگاه آن ۲۶

گفتار اول: علت ورود خسارت تنبیهی به حقوق خارجی ایران و اعمال آن در دادگاه ها ۲۷

گفتار دوم: خسارت تنبیهی در مقابله با نهادهای مشابه ۳۲

بند اول: خسارت تنبیهی در مقابله با خسارت معنوی ۳۲

الف: وجوه اشتراک خسارت تنبیهی و خسارت معنوی ۳۴

ب: وجوه افتراق خسارت تنبیهی و خسارت معنوی ۳۵

بند دوم: خسارت تنبیهی در مقابله با دیه ۳۵

الف: وجوه اشتراک خسارت تنبیهی و دیه ۳۶

ب: وجوه افتراق خسارت تنبیهی و دیه ۳۶

بند سوم: خسارت تنبیهی در مقابله با سایر نهادها ۳۷

گفتار سوم: خسارت تنبیهی به صورت شرط در قراردادهای داخلی ۳۸

ثمرات و نتایج حاصله از تحقیقات این فصل ۴۰

فصل دوم: تعهدات دولت ها در پیشگیری و جبران خسارت ناشی از حوادث اتمی

..... ۴۳

مبحث اول: مسؤولیت بین المللی دولت ها و انواع آن در رابطه با حوادث اتمی ۴۶

گفتار اول: مسؤولیت دولت ها در قبال اعمال متخلفانه بین المللی (Responsibility) ۴۸

گفتار دوم: مسؤولیت دولت ها در قبال اعمال غیر ممنوع (Liability) ۴۹

مبحث دوم: بررسی مسؤولیت دولت ها در زمینه پیشگیری از حوادث اتمی ۵۰

- گفتار اول: پیشگیری از طریق ممنوعیت انجام انفجارات هسته‌ای صلح‌آمیز..... ۵۱
- گفتار دوم: پیشگیری از طریق ممنوعیت در دفع و دفن زباله‌های اتمی..... ۵۵
- گفتار سوم: پیشگیری از طریق ممنوعیت حمله به تأسیسات هسته‌ای صلح‌آمیز..... ۵۸
- گفتار چهارم: پیشگیری از طریق روش‌های پیش‌بینی شده در طرح پیش‌نویس مواد راجع به جلوگیری از خسارت فرامرزی ناشی از فعالیت‌های خطرناک (۲۰۰۱)..... ۶۱
- بند اول: پیشگیری از طریق اعطای مجوز..... ۶۳
- بند دوم: پیشگیری از طریق ارزیابی خطر..... ۶۳
- بند سوم: پیشگیری از طریق اعلام و اطلاع..... ۶۴
- بند چهارم: پیشگیری از طریق تبادل اطلاعات و اعلام خطرات و زیان‌های احتمالی به عموم..... ۶۵
- بند پنجم: پیشگیری از طریق آمادگی اضطراری و اطلاع از وضعیت اضطراری..... ۶۶
- گفتار پنجم: شرایط تحقق مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها در زمینه پیشگیری از زیان‌های ناشی از فعالیت‌های اتمی..... ۶۷
- مبحث سوم: جبران خسارات حوادث اتمی بر اساس طرح‌های تدوین شده از سوی کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد..... ۶۹
- گفتار اول: جبران خسارت بر اساس طرح پیش‌نویس مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها ناشی از اعمال متخلفانه بین‌المللی (۲۰۰۱) [responsibility]..... ۶۹
- بند اول: هدف و اصول حاکم بر جبران خسارت..... ۷۰
- الف - هدف جبران خسارت..... ۷۰
- اول: جبران خسارت به عنوان یک عامل ترمیم‌کننده (عدالت ترمیمی)..... ۷۰
- دوم: جبران خسارت به عنوان یک عامل بازدارنده و تنبیهی (عدالت تنبیهی و بازدارنده)..... ۷۱
- سوم: جبران خسارت به عنوان یک عامل هزینه‌ساز..... ۷۱
- چهارم: جبران خسارت به عنوان یک عامل اصلاح‌کننده (عدالت اصلاحی)..... ۷۱
- ب - اصول حاکم بر جبران خسارت..... ۷۲
- اول: اصل جبران کامل خسارت..... ۷۲

دوم: اصل عدم توجه به حقوق داخلی ۷۳

بند دوم: روش‌های جبران خسارت در طرح مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها (۲۰۰۱) ۷۴

الف - اعاده به وضع سابق ۷۵

ب - پرداخت غرامت ۷۵

پ: جلب رضایت ۷۶

گفتار دوم: جبران خسارت بر اساس مقررات پیش‌نویس اصول مربوط به تخصیص ضرر و

زیان در ارد زبان فرامرزی ناشی از فعالیت‌های خطرناک (۲۰۰۶) ۷۸

ثمرات - صله از تحقیقات فصل حاضر ۸۲

۱- تا آنجا که مربوط به حقوق دولت‌هاست؛ ۸۲

۲- تا آنجا که مربوط به جبران خسارت وارده به قربانیان حوادث هسته‌ای می‌شود

..... ۸۶

فصل سوم: جایگاه مسئولیت مدنی بین‌المللی دولت‌ها در پروتکل ایمنی زیستی

کارتاهینا در خصوص مسئولیت و جبران خسارت ۸۷

مبحث اول: مبانی مسئولیت زیستی و مخاطرات ۸۹

گفتار اول: جایگاه مسئولیت مدنی بین‌المللی در ایمنی زیستی ۸۹

گفتار دوم: تلاش برای برپایی نظام مسئولیت مدنی و جبران خسارات ۹۱

گفتار سوم: هدف از ایمنی محیط زیست ۹۴

گفتار چهارم: خطرات احتمالی ناشی از فناوری زیستی ۹۷

گفتار پنجم: وظیفه‌ی مقابله با مخاطرات احتمالی و خسارات وارده ۱۰۰

مبحث دوم: قلمرو مسئولیت مدنی و مشکلات تفسیری آن ۱۰۶

گفتار اول: دامنه‌ی محدود یا نامحدود انتساب عمل زیان‌آور به دولت ۱۰۶

گفتار دوم: تفسیر کارآمد و عملی از ماده ۲۷ پروتکل ایمنی زیستی کارتاهینا ۱۱۰

گفتار سوم: مناقشات کشورهای عضو پروتکل در مورد مسئولیت و راه‌های جبران خسارات

..... ۱۱۲

پیشنهاد اول ۱۱۳

پیشنهاد دوم ۱۱۴

- ۱۱۴..... پیشنهاد سوم.
- ۱۱۷..... گفتار چهارم: مسؤولیت برای اقدامات ممنوعه و مجاز.
- ۱۱۹..... مبحث سوم: انتظارات برای پروتکل آینده با توجه به ثمرات حاصله از این فصل.
- مبحث چهارم: پروتکل تکمیلی ناگویا-کوآلایمپور راجع به مسؤولیت و جبران خسارت مرتبط با پروتکل ایمنی زیستی کارتا هینا..... ۱۲۱
- گفتار اول: دامنه شمول پروتکل ناگویا..... ۱۲۲
- گفتار دوم: خسارت..... ۱۲۳
- گفتار سوم: مسؤولیت اجرایی..... ۱۲۴
- گفتار چهارم: مسؤولیت مدنی..... ۱۲۶
- خلاصه و برهه بحث چهارم این فصل..... ۱۲۷
- فصل چهارم: مسؤولیت مدنی ناشی از خسارات املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها... ۱۳۱**
- مبحث اول: مفاهیم کلی مرتبط با خسارات (متصرف، مالک، سازه و تقصیر)..... ۱۳۲
- گفتار اول: متصرف املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۳۳
- گفتار دوم: رکن نبودن تقصیر در وره ضرر..... ۱۳۶
- مبحث دوم: مسؤولیت مدنی متصرفین املاک و ساختمان‌ها..... ۱۳۷
- گفتار اول: مسؤولیت مدنی متصرفین نسبت به مراجعه کنندگان مجاز..... ۱۳۸
- گفتار دوم: مسؤولیت مدنی متصرفین نسبت به مراجعه کنندگان غیر مجاز..... ۱۴۷
- مبحث سوم: مسؤولیت مدنی مالک املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۵۶
- گفتار اول: مسؤولیت مدنی مالک املاک و ساختمان‌ها در حقش انگیر..... ۱۵۶
- گفتار دوم: مسؤولیت مدنی مالک املاک، سازه‌ها و ساختمان‌ها در حقوق ایران..... ۱۵۸
- مبحث چهارم: مسؤولیت مدنی سازندگان سازه‌ها و ساختمان‌ها..... ۱۶۹
- گفتار اول: مسؤولیت مدنی سازندگان سازه‌ها و ساختمان‌ها در حقوق انگلیس..... ۱۶۹
- بند اول: مسؤولیت بر اساس قوانین موضوعه..... ۱۷۱
- بند دوم: مسؤولیت بر اساس بی احتیاطی و بی میلانی..... ۱۷۳
- گفتار دوم: مسؤولیت مدنی سازندگان سازه‌ها و ساختمان‌ها در حقوق ایران..... ۱۸۰
- بند اول: مسؤولیت مدنی سازندگان ناشی از اجرای قانون موضوعه..... ۱۸۰

بند دوم: انتقال مسؤولیت مدنی از مالک به سازندگان از طریق قرارداد یا شروط

قراردادی ۱۸۳

نتیجه و ثمرات مباحث بررسی شده در فصل حاضر ۱۸۸

فصل پنجم: تکامل روش‌های فنی و حقوقی جبران خسارت‌های داخلی و

بین‌المللی ناشی از آلودگی‌های مکان‌های معدنی ۱۹۱

مبحث اول: ضرورت پیدا کردن روش‌های جدید برای حل مسائل مسؤولیت مدنی راجع به معادن

..... ۱۹۵

مبحث دوم: ضررهای ناشی از استخراج مواد از معدن ۱۹۷

گفتار اول: تعاریف خسارت ۱۹۷

گفتار دوم: انواع خسارت ۱۹۹

مبحث سوم: مبانی مسؤولیت و رابطه سببیت ۱۹۹

گفتار اول: مبانی مسؤولیت ۲۰۰

گفتار دوم: رابطه سببیت ۲۰۲

مبحث چهارم: دشواری اثبات و عدم پیگیری مر ۲۰۴

مبحث پنجم: عوامل رافع مسؤولیت ۲۰۵

مبحث ششم: محاسبه خسارات زیست‌محیطی ۲۰۷

مبحث هفتم: تعهدات فراتر از جبران خسارت ۲۰۹

مبحث هشتم: برخی از روش‌های نوین در مسؤولیت مدنی بین‌المللی ۲۱۳

نتیجه و ثمرات حاصل از تحقیقات فصل حاضر: ۲۱۶

فصل ششم: اولویت وضع قوانین و مقررات پیشگیرانه بر الزام عامل زیان به جبران

خسارات ناشی از آلودگی مکان‌های معدنی (در مسؤولیت مدنی داخلی و بین‌المللی) ۲۱۹

مبحث اول: شیوه‌های مختلف حقوقی مقابله با زیان‌های وارده در مکان‌های معدنی ۲۲۱

مبحث دوم: اصول همگام با پیشگیری جبران خسارت ۲۲۲

مبحث سوم: امکان سنجی جایگاه معدن، صنایع معدنی و رعایت اصول زیست‌محیطی ۲۲۷

مبحث چهارم: ضررهای ناشی از استخراج مواد از معدن ۲۳۱

- گفتار اول: تعریف خسارت..... ۲۳۱
- گفتار دوم: انواع خطرات و ضرر و زیان‌های زیست‌محیطی و اثرات آن‌ها..... ۲۳۲
- اول: خطرات زیست‌محیطی ۲۳۲
- دوم: اثرات زیست‌محیطی زهاب‌های اسیدی و سایر آلاینده‌های معادن ۲۳۳
- مبحث پنجم: راه‌حل‌های فراحقوقی مقابله با ضررها یا کاهش آن‌ها..... ۲۳۵
- گفتار اول: عدم کفایت راه‌های سنتی برای رعایت فلسفه و حصول به مقاصد مسئولیت
مدنی ۲۳۵
- گفتار دوم: تمهیدات لازم برای پیشگیری از ورود ضرر و زیان ناشی از مکان‌های معدنی
..... ۲۳۵
- بند اول: پیشگیری به روش تصفیه زهاب‌های اسیدی معادن ۲۳۶
- بند دوم: پیشگیری به شیوهی سیستم‌های تصفیه فعال ۲۳۸
- بند سوم: پیشگیری به شیوهی تصفیه غیر فعال ۲۳۸
- بند چهارم: زه‌کش‌های اسکی بی‌اکسیژن غیر فعال ۲۳۹
- بند پنجم: پیشگیری به شیوهی اصول میکروبیولوژیکی احیاء سولفات‌ها ۲۴۰
- بند ششم: پیشگیری از طریق تالاب‌های طبیعی و مصنوعی ۲۴۰
- الف: تالاب‌های طبیعی ۲۴۱
- ب: تالاب‌های مصنوعی ۲۴۲
- نتایج و ثمرات حاصله از تحقیقات فصل حاضر..... ۲۴۳
- فصل هفتم: اثرات گسترده تعلیم و تعلّم در حفظ حیات انسانی..... ۲۴۵**
- مبحث اول: افق برخی دیدگاه‌ها برای سلب حق حیات مردم..... ۲۴۷
- مبحث دوم: پرداخت بهاء و عوض برای کسب هر منفعت..... ۲۴۸
- مبحث سوم: جهان‌گیر بودن دیدگاه‌های آزار دهنده و سلب حیات..... ۲۵۱
- مبحث چهارم: دیدگاه‌های کلی در خصوص مجازات و سلب حیات انسان‌ها در خاورمیانه..... ۲۵۸
- گفتار اول: دیدگاه ضرورت سلب حیات از مردم در صورت عدم تسلیم..... ۲۵۹
- گفتار دوم: زندگی مسالمت‌آمیز برای همه انسان‌ها..... ۲۶۱
- مبحث پنجم: هزینه‌سازی برای مقابله با قدرت‌مداران و چرخش قدرت قانونی..... ۲۷۱

۲۷۲..... مبحث ششم: مشکلات ناشی از عدم چرخش قدرت قانونی

۲۷۳..... ثمرات و نتایج حاصله از تحقیقات فصل حاضر

فصل هشتم: مسؤولیت بین المللی مدنی سوء مدیریت‌ها..... ۲۷۷

۲۸۱..... نمودار هرم (سطوح) مدیریت

۲۸۲..... مبحث اول: مسلم بودن ورود ضرر در مدیریت‌های سوء

۲۸۳..... گفتار اول: مدیریت‌های تعصّبی متضادّ

۲۸۳..... گفتار دوم: ضرر و زیان‌های وارده توسط مدیران وابسته به سیستم

۲۸۴..... گفتار سوم: زیان بار بودن پذیرش مناصب مدیریتی بدون داشتن تخصّص

۲۸۵..... گفتار چهارم: یانبار به وعده‌های دروغین

۲۸۶..... گفتار پنجم: ضرر و زیان مدیران چاپلوس

۲۸۷..... گفتار ششم: خسارت‌های ناشی از وابستگی به ریاست

۲۸۸..... گفتار هفتم: خسارات ناشی از خرد کردن مدیر و انکار خرد جمعی

۲۸۹..... گفتار هشتم: ضرر و زیان افزایش نوسانات مرام

۲۹۰..... گفتار نهم: ضرر و زیان‌های ناشی از تنگ نظری در مدیریت

۲۹۱..... مبحث دوم: عدم فایده توسّل به راه حل‌های سنتی برای جبران خسارات وارده

۲۹۵..... مبحث سوم: راهکارهای مقابله با خسارات ناشی از مدیریت سوء

۲۹۵..... گفتار اول: پیشگیری از ورود ضرر

۲۹۶..... گفتار دوم: رویکردهای جدید برای جبران خسارات

۲۹۷..... ثمره و نتایج حاصل از تحقیقات این فصل

فصل نهم: اجبار رسانه‌های همگانی به جبران خسارات، امری محال یا ضرورتی

۲۹۹..... اجتناب ناپذیر؟

۳۰۲..... مبحث اول: انواع رسانه‌های همگانی و مسؤولیت مدنی آن‌ها در سطح داخلی

۳۰۳..... گفتار اول: انواع رسانه‌های همگانی

۳۰۴..... گفتار دوم: مسؤولیت مدنی رسانه‌های همگانی در سطح داخلی

۳۰۶..... مبحث دوم: ضرورت توجه ویژه به رسانه‌ها به علت قابلیت اضرار نامحدود

- گفتار اول: زیان ذاتی کلان رسانه‌های همگانی..... ۳۰۷
- گفتار دوم: چگونگی رفع اضرار ناشی از این اقدامات زیان‌بار در سطح داخلی..... ۳۰۸
- مبحث سوم: رسانه‌های همگانی خارجی و مسؤولیت مدنی آنها..... ۳۱۱
- گفتار اول: نحوه‌ی عملکرد رسانه‌های خارجی..... ۳۱۱
- گفتار دوم: امکان طرح دعوی برای برخی از ضرر و زیان‌های مدنی در نظام‌های حقوقی خارجی..... ۳۱۲
- نتیجه و نامه‌ی مطالب مطرح شده در فصل حاضر..... ۳۱۶
- فصل دهم: ورشکستگی بین‌المللی..... ۳۱۹**
- مبحث اول: فعالیت‌های بین‌المللی در زمینه‌ی متحدالشکل کردن قواعد حاکم بر مسائل عجز از پرداخت بین‌المللی..... ۳۲۶
- گفتار اول: معاهدات بین‌المللی..... ۳۲۸
- بند اول: پروژه‌ی عجز از پرداخت فراملی نفتا..... ۳۳۱
- الف: اصول عمومی..... ۳۳۲
- ب: اصول آیین دادرسی..... ۳۳۳
- بند دوم: مقررات اتحادیه‌ی اروپایی درباره‌ی رسیدگی‌های مربوط به عجز از پرداخت..... ۳۳۴
- گفتار دوم: قوانین نمونه..... ۳۳۹
- گفتار سوم: رویه‌های بازرگانی بین‌المللی..... ۳۴۹
- بند اول: موافقت‌نامه‌ی دوستانه‌ی عجز از پرداخت بین‌المللی..... ۳۵۰
- بند دوم: پروتکل‌ها..... ۳۵۴
- مبحث دوم: صلاحیت در عجز از پرداخت بین‌المللی..... ۳۵۵
- مبحث سوم: شناسایی و اجرای احکام یا تصمیمات خارجی..... ۳۵۸
- گفتار اول: نظام‌های شناسایی و اجرای احکام یا تصمیمات راجع به عجز از پرداخت خارجی..... ۳۶۰
- گفتار دوم: شروط و موانع شناسایی و اجرای احکام یا تصمیمات راجع به عجز از پرداخت خارجی..... ۳۶۱
- بند اول: شروط شناسایی و اجراء..... ۳۶۲

- الف: وجود معاملی متقابل ۳۶۲
- ب: صلاحیت دادگاه صادرکننده حکم ۳۶۳
- پ: لازم الاجرا بودن حکم در کشور محل صدور ۳۶۷
- ت: صدور دستور اجراء حکم به وسیله مقامات صالح کشور صادرکننده ۳۶۷
- بند دوم: موانع شناسایی و اجراء ۳۶۸
- الف: کسب حکم به وسیله ی قلمب ۳۶۸
- ب: مخالفت با نظم عمومی ۳۷۲
- پ: مخالفت با اخلاق حسنه ۳۷۸
- ت: مخالفت با قوانین خاص ۳۷۹
- ث: مخالفت با احکام دادگاه‌های داخلی ۳۸۰
- گفتار سوم: آثار شناسایی اجراء ۳۸۲
- بند اول: آثار شناسایی بر شخص عاجز از پرداخت ۳۸۲
- بند دوم: آثار شناسایی بر اموال عاجز از پرداخت ۳۸۳
- بند سوم: آثار شناسایی بر قراردادهای عاجز از پرداخت ۳۸۴
- بند چهارم: اداره‌ی امور عاجز از پرداخت خارجی ۳۸۵
- بند پنجم: عجز از پرداخت‌های هم‌زمان ۳۸۶
- مبحث چهارم: تعارض قوانین ۳۸۸
- گفتار اول: دولت‌های خارجی ۳۹۴
- گفتار دوم: مؤسسات دولتی خارجی ۳۹۵
- گفتار سوم: سازمان‌های بین‌المللی دولتی ۳۹۷
- گفتار چهارم: سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی ۳۹۸
- گفتار پنجم: مؤسسات غیرتجارتی خارجی ۳۹۸
- گفتار ششم: شرکت‌های تجارتی خارجی ۳۹۹
- ثمره و نتایج حاصل از تحقیقات فصل حاضر ۴۰۳
- کتاب نامه: منابع و مآخذ (BIBLIOGRAPHY) ۴۰۷
- منابع و مآخذ فصل اول ۴۰۷

۴۰۷	الف: منابع فارسی و عربی
۴۰۸	ب: منابع لاتین
۴۱۱	منابع و مآخذ فصل دوم
۴۱۱	الف: منابع فارسی و عربی
۴۱۲	ب: منابع لاتین
۴۱۳	منابع و مآخذ فصل سوم
۴۱۳	الف: منابع فارسی و عربی
۴۱۵	ب: منابع لاتین
۴۱۶	منابع و مآخذ فصل چهارم
۴۱۶	الف: منابع فارسی و عربی
۴۱۷	ب: منابع لاتین
۴۱۸	منابع و مآخذ فصل پنجم و ششم
۴۱۸	الف: منابع فارسی و عربی
۴۱۹	ب: منابع لاتین
۴۲۱	منابع و مآخذ فصل هفتم
۴۲۱	الف: منابع فارسی و عربی
۴۲۲	منابع و مآخذ فصل هشتم
۴۲۲	الف: منابع فارسی و عربی
۴۲۳	ب: منابع لاتین
۴۲۳	منابع و مآخذ فصل نهم
۴۲۳	الف: منابع فارسی و عربی
۴۲۶	ب: منابع لاتین
۴۲۶	منابع و مآخذ فصل دهم
۴۲۶	الف: منابع فارسی و عربی
۴۲۷	ب: منابع لاتین
۴۲۹	نمایه واژه‌های حقوقی

۴۳۳(ABBREVIATIONS) فهرست اختصارات

۴۳۴الف: اختصارات فارسی

۴۳۴ب: اختصارات لاتین

www.ketab.ir

مقدمه

خسارات وارده‌ی ناشی از وقایع حقوقی و حوادث و فجایع داخلی و بین‌المللی، به مراتب بیشتر از نقض قراردادهاست. اصول حقوق قراردادهای و کنوانسیون‌های عریض و طویل برای انعقاد و اجرا و در نهایت اخذ خسارت از ناقض قرارداد وضع شده و روز به روز در حال گسترش است. اما قواعد و مقررات در مورد مسؤولیت‌های مدنی بین‌المللی و داخلی به این وسعت و فراگداز نیست. معمولاً یک یا چند درصد قراردادهای نقض می‌شود و خسارت ناشی از نقض در قابل حجم عظیم معاملات، اندک است. اما خسارت‌های ناشی از آلودگی حارقی بی‌حد و حصر می‌باشند^۱ که برخی از آن‌ها قابلیت تحقیق و بررسی در مراحل کارشناسی ارشد و دکتری را دارند:

۱. خون‌های آلوده و فرآورده‌های ناشی از آن،

- داروهای مضر و مهلک و مخدر و تقلبی و معیوب،
- پارازیت‌های ماهواره‌ای و امواج مضر،
- خطاهای مهندسی مشاور، ناظر، مجری و طراحان ساختمان
- گمراه نمودن طرف مقابل در قراردادهای و رقابت نامشروع تجاری،
- خسارات ناشی از محیط زیست (هوا- آب و زمین)،
- تخریب لایه اوزون و خسارات آن بر محیط زیست،
- آلودگی‌های نفتی (مانند خلیج مکزیک) و نشت نفت از لوله‌ها و چاه‌ها و انبارها
- بونکرهای نفتی و لوله‌های گاز و نفت،
- بمب‌های شیمیایی و اثرات تخریبی مواد شیمیایی،
- خسارات احتمالی ناشی از گیاهان تراریخته،
- مشکلات ناشی از جانوران تغییر ژن یافته،
- آلودگی‌های صنعتی و تخریب محیط زیست،
- انفجار تأسیسات گاز مایع،
- تعلیم و تعلم تروریستی برای قتل انسان‌ها،

مسائل و مشکلات بین‌المللی را نمی‌توان با توسل به قواعد تفسیری داخلی حل و فصل نمود. مسائل کشور و تجارت جهان با تمسک به ادله اصول اربعه و بررسی و تسلط بر استصحاب و انواع استصحاب‌های نوع اول و دوم و سوم کلی آن و بحث از آن‌ها و استصحاب قهری و حل شبهه موضوعیه وجوبیه دایر میان اقل و اکثر ارتباطی، و گفتگو از شبهه حکمیه و موضوعیه تحریمیه محصوره و غیرمحصوره و شبهه حکمیه وجوبیه و شبهه موضوعیه وجوبیه و رعایت اصول استنباط احکام از سوابق و روایات مجمل و مبهم و اکثراً نادرست تاریخی و امثال ذالک حل و فصل نخواهد شد. جهان امروزی به تجزیه و تحلیل اقتصادی، روانشناسی فردی و جامعه و علوم روابط سیاسی و حقوق هارمونیک جهانی نیازمند است. با شبهه‌ای قدیمی و حجت دانستن قواعد ناکارآمد و یا قواعد و مقرراتی که عمر استفاده از آن‌ها پر شده است، نمی‌توان مشکلات بین‌المللی را فیصله داد. البته هر

-
- حمایت گروه‌ها و دولت‌ها از ترور، سم‌های مذهبی و دولتی،
 - مسؤولیت‌های مدنی ناشی از حمل و نقل هوایی و دریایی و هوایی و حمل و نقل‌های مرکب،
 - مشکلات حادث شده در نتیجه دامپینگ و ضد دامپینگ،
 - صدمات ناشی از انفجار وسایل خانگی، موبایل و ... قابل تقلیه موتوری،
 - خسارات ناشی از تولیدات صنعتی و کارخانجات،
 - صدمات فرهنگی ناشی از انحرافات از اصول انسانی،
 - مسائل مرتبط با مالکیت آفرینش‌های فکری، نقض کپی رایت و حقوق مالکیت‌های معنوی و صنعتی.
 - خسارات ناشی از امواج مخرب رادیو-تلویزیون و پرازیت‌ها و بیماری‌های ناشی از آن‌ها،
 - حمایت از مصرف کنندگان در مقابل کالاهای مصرفی و عروسک‌های آلوده،
 - آلودگی‌های ناشی از گرد و غبارها و ریزگردها،
 - روزنامه نگاری و صدمات وارده به آن‌ها و طرف‌های مقابل،
 - تشعشعات و انفجارات هسته‌ای و حوادث اتمی و زباله‌های آن،
 - اقدامات زبان بار کشورهای چند ملیتی به سایر شرکت‌های داخلی،
 - صدمات ورزشی، فوتبال، فوتسال، کشتی، مشت زنی و غیره،
 - فروش اسلحه و مهمات به دولت‌های متجاوز و تروریست‌ها،

کس می‌تواند مبنای عقیدتی خود را زمزمه کند، ولی دیگران او را جدی نمی‌گیرند و به حرف‌های ناروای وی توجه نمی‌نمایند.

مسائل مختلف راجع به مسؤولیت مدنی داخلی و بین‌المللی نیز ضرورتاً با قوانین و مقررات آن چنانی قدیمی و اصول و مبانی داستانی، قابل حل و فصل نیستند و باید برای حل آن مشکلات تمهیدات جدیدی اندیشیده شود. بخشی از خسارت‌هایی که در جامعه رخ می‌دهند، صرفاً واقعه حقوقی نیستند، بلکه یک فاجعه حقوقی به شمار می‌آیند که قواعد و مقررات جدایی را ایجاب می‌نمایند. به هر حال، اصول مشترک مسؤولیت مدنی را باید در کتاب «مسؤولیت مدنی در تجارت بین‌الملل» از تحقیقات دیگر نویسنده (که نگارش آن در شرف اتمام است) جستجو کرد. در این کتاب فقط بخشی از مسؤولیت‌های مدنی، که برخی جنبه داخلی و برخی بین‌المللی دارند، مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرند. که به ترتیب به شرح ذیل است.

فصل اول راجع به خسارت تنبیهی است. خسارت تنبیهی برای مقابله با افراد یا اشخاص متجری و جسوری است که باعث ضرر به دیگران می‌شوند. هر چند هدف از این خسارت ترمیمی نیست، ولی در واقع پاسخ به یک نوع مسؤولیت مدنی افراد و اشخاص دولتها است. خسارت تنبیهی در حقوق سنتی ایران رجوع نداشته و فقط اعاده وضع به حالت سابق مرسوم بود. البته، اقدامات برخی از دولتها، سببی باعث شد، این نوع خسارت در حقوق ایران نیز جایگاه خاصی پیدا نماید. هدف از خسارت تنبیهی، یا حداقل فایده آن، بازداشتن و ممانعت فاعل زیان و سایر افراد جامعه است تا از زیان عمدی به طرف مقابل جلوگیری شود.

فصل دوم راجع به تعهدات دولتها در پیشگیری و جبران خسارت ناشی از حوادث اتمی است. که با همکاری اصلی خانم دکتر رویا زارع نعمتی به رشته تحریر درآمده است. در این فصل از مسؤولیت‌های ناشی از اعمال متخلفانه بین‌المللی^۱ و مسؤولیت دولتها در قبال اعمال منع نشده که باعث اضرار شده است^۲ بحث می‌شود. آنگاه از مسؤولیت دولتها

^۱ Responsibility

^۲ Liability

در زمینه پیشگیری از حوادث اتمی و شرایط تحقق مسؤولیت سخن به میان خواهد آمد. در قسمت سوم این فصل خسارت ناشی از حوادث اتمی بر اساس «طرح تدوین شده از سوی کمیسیون حقوق بین‌المللی سازمان ملل متحد» مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

فصل سوم در خصوص پروتکل ایمنی‌زیستی کارتاژینا می‌باشد. دیدگاه‌های متفاوتی که در خصوص طرق جبران خسارت در آن مطرح و مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در پایان این فصل به طور مختصری به پروتکل ناگویا^۱ پرداخته خواهد شد، تا ارزیابی قبلی را با آنچه در توافق قرار گرفته است روشن سازد.

فصل چهارم، راجع به مسؤولیت مدنی ناشی از خسارت املاک، سازه‌ها و ساختمان‌هاست که باز هم بایسته پژوهشی با حقوق انگلستان شده است. در این فصل، مسؤولیت مدنی متصرف و مالک و سازندگان (مهندسان طراح و ساخت و مجری) سازه‌ها و ساختمان‌ها مورد بحث و بررسی دقیق قرار گرفته است.

فصل‌های پنجم و ششم در رد تکامل روش‌های فنی و حقوقی جبران خسارت‌های داخلی و بین‌المللی ناشی از انفجاری‌های مکان‌های معدنی است. که در تکمیل آن اولویت وضع قوانین و مقررات پیشگیرانه که با همکاری آقای محمد داراب‌پور (پژوهشگر دکتری حقوق بین‌الملل و محیط‌زیست) به رشته تحریر رانده و تکمیل شده است.

فصل هفتم در مورد خسارات ناشی از تعلیم و تعلم و تدریس در مدارس دولتی و مذهبی است که گاهی باعث می‌شود تا حق حیات انسان‌ها در معرض خطر قرار گیرد. دیدگاه‌های متضادی در این مورد ارائه شده که کرامت انسانی را در اعلی مرتبه به رسمت می‌شناسد، ولی برخی از دیدگاه‌ها آن را تأیید نمی‌کند. باورها یا عقاید غلط شده، باعث اعمال نظریات تعلیمی می‌گردد که گاهی باعث صدمه به حیات و زندگی بسیاری از انسان‌ها می‌شود.

هدف از این فصل این است که صرف نظر از هر گونه مسؤولیتی (اعم از انتظامی، مدنی، کیفری) باید دیدگاه‌های ناروا را کنار گذاشت و مردم جهان را برابر، برادر و دوست یافت تا رنگ خدایی برای انسان پیدا شود. در شعری منسوب به مولانا آمده است:

باران که شدی مپرسی این خانه‌ی کیست	سقا حرم و مسجد و میخانه یکی است
باران که شدی پیاله‌ها را نشمار	جام و قدح و کاسه و پیمانه یکی است
باران! تو که از پیش خدا می‌آیی	توضیح بده عاقل و دیوانه یکی است
بیر در گه او چه نکه بیفتد در خاک	شیر و شتر و پلنگ و پروانه یکی است
باسم خدا را خواندی	حمد و فلق و نعره مستانه یکی است
از قدرت حق، چه گرفته‌ای به کار	در خلقت حق، رستم و موریا نه یکی است
گر درک کنی خدا، آیینی	درکش نکنی کعبه و بتخانه یکی است

فصل هشتم به مسؤولیت بین‌المللی برای خسارات وارده ناشی از مدیریت‌های سوء می‌پردازد. در جهان باید شیوه‌ای اجتناب‌ناپذیر (نه ضرورتاً مادون و میانی) برای اعمال تجاوز که آنه‌ی پیش‌مسئول شناخته شوند. این مسؤولیت می‌تواند کیفری باشد، کما این که در برخی موارد مثل نسل‌کشی و جنایت علیه بشریت این مسؤولیت به رسمیت شناخته شده است. امکان دارد این نوع مسؤولیت به صورت حقوقی (مدنی) نیز جلوه‌گر شود که خسارت ناشی از سروء و سامانه‌ی غیرضروری جنگ یکی از موارد آن است. این امور مسائلی هستند که در حقوق بین‌المللی قابل طرح است ولی مورد کم توجهی قرار گرفته که در فصل حاضر مورد بررسی شده و قرار گرفته است.

فصل نهم در مورد تخریب‌های عظیمی است که رساله‌های داخلی و بین‌المللی در مورد مردم، شخصیت‌ها و مقامات و کشورهای رقیب به وجود می‌آورند. آیا امکان دارد این رسانه‌ها را مجبور به جبران خسارت (اعم از عذرخواهی، پخش پاسخنامه و تکذیب خبر) و یا جبران خسارت مادی نمود، یا این که ورود این خسارت امروزه در زمره مسائل محال تلقی می‌شود؟ چه چاره‌ای باید در این مورد اندیشیده شود.

فصل دهم ورشکستگی بین‌المللی را مورد واکاوی قرار می‌دهد، این فصل کامل کننده فصول ده گانه فوق می‌باشد. در مواقع عدم توانایی پرداخت در سطح بین‌المللی ناچار باید به قواعد مرتبط با ورشکستگی بین‌المللی روی آورد. همیشه، حوادث و فجایع طبیعی و ساخت بشر موجب اضرار فراوان به اشخاص مختلف می‌گردد. اشخاص حقیقی و حقوقی دائم در معرض ورشکستگی و اعسار و به طور کلی ناتوانی از پرداخت بدهی‌های خود می‌باشند. ورشکسته نمودن بانک اسلامی در سال ۱۳۹۱ از این نمونه است.

با مطالعه این فصل، حقوقدانان داخلی با معاهدات، قوانین نمونه، رویه‌های بازرگانی بین‌المللی و به طور کلی با قواعد و مقررات ناتوانی در پرداخت بین‌المللی آشنا می‌شوند. این فصل تکمیل کننده فصول قبلی است که مسؤولیت مدنی (اصول مسؤولیت، زیان‌دیدگان، سلبان زیان و شیوه جبران خسارات) را مورد بررسی قرار داده و راه حل‌هایی را برای مشکلات مرتبط با آن‌ها ارائه کرده است. هر گاه راه حل‌های ارائه شده در فصول قبلی کارایی نداشته باشد، و شخص زیان زننده باقی بماند و دارایی آن هم محدود باشد و تکافوی همه زیانان و زیان‌دیدگان داخلی و خارجی را نکند، قواعد و مقررات این فصل راهنمای خوبی برای فیصله دادن به مطالبات در سطح بین‌المللی خواهد بود.

لازم به ذکر است که هر فصل از این کتاب یک نتیجه علمی پژوهشی بوده که حداقل به تأیید ارزیابی دو استاد متخصص آن رشته رسیده است. نویسندگان کتاب حاضر مدعی نیستند، که با طرح فصول مختلف این کتاب حلال مشکلات حقوقی هستند. ولی مسائل چالش برانگیز را می‌دانند. آن‌ها بر این امر اطمینان دارند که اگر حقوقدانان، اصول اولیه و مبانی فکری خود را، صرفاً بر پایه‌ی سیره و سلوک گذشتگان (رحمه الله علیهم اجمعین) قرار دهند و پیوسته نقشه و مسیر آینده را در متون گذشته جستجو کنند، بر سرعت در پیشرفت به قهقرا خواهند افزود. گذشته‌ها را باید در آینده مرکب راهوار خویش دید، ولی با خردگرایی اندیشمندان حاضر و آتی به اهداف پیش رو نگریست. تاریخ نشان می‌دهد که ماتریالیست‌هایی که این شیوه داشتند، با شکست مواجه شدند و صاحبان ایدئولوژی‌ها و نگرش‌های دینی نیز از این قاعده فراگیر مستثنی نیستند.

اصولگرایان مانوئیست‌ها و مارکسیست‌ها روسی و روحانیون کلیسا، که رو به گذشته داشتند و به آینده نظر فراگیری نداشتند، ظلمت آفریدند و طعم تلخ شکست را نیز مزمره کردند و وعده‌های ماندگاری جاودانه آن‌ها به افسانه تبدیل شد. دیگران نیز باید عبرت بگیرند که با تکیه بر خرافات گذشته و یا سوابق تاریخی نمی‌توان آینده‌ای زیبا برای جامعه امروزی آفرید و جامعه عدالت محوری را که مقبول عقلای جامعه و مردم است را ایجاد نمود. به جای کشف قانون از گذشتگان، باید به روش‌های علمی و مدیریتی، به تلاش برای ایجاد قراردادهای عقلایی بین‌المللی روی آورد. این توافقات، جز از طریق حفظ حقوق برابر همه انسانها و مطالعه هزینه و منفعت و تلاش برای گذر از تفکرات انحرافی گروهی به دور رعایت مصالح جهانی همه انسانها، حاصل نمی‌شود. سرانجام اصول گرایی واپسگرا، جز منجر به تزلزل فکری منحل خود نیست. هر کس در توان خود باید به مقابله با این واپسگرایی بپردازد. ثمره این تقابل، مناظره و تبادل نظر، چیزی جز صلح و صفا و صمیمیت و زندگی بهتر برای همه انسانها نخواهد بود. تغییرات حقوقی به کندی، ولی ثمره‌ی آن با وسعت بسیار گسترده می‌دهد و در نهایت جامعه را به سوی سعادت پیش می‌برد.